

[Ritt Bjerregaard]

skabe et bedre samfund. De unge må have et grundlag for at gå i gang, for at opbygge en optimisme. Vi må give dem en garanti for, at samfundet vil ofre, hvad det koster, for at de kan få en uddannelse eller et arbejde.

De unge er selv en del af samfundet, og de må naturligvis drages med ind i løsningen af problemerne. Løsningen er et fælles ansvar for alle i samfundet. Indsatsen skal derfor ikke gøres *for* de unge – den skal gøres sammen *med* de unge.

Det er i alles interesse, at garantien udstedes allerede i denne folketingssamling. Et særligt ansvar har naturligvis regeringen for, at dette samfundets mest påtrængende problem finder en reel og troværdig løsning. Ved en konkret og positiv indsats her og nu gør man en uvurderlig indsats for fremtiden.

Lone Dybkjær (RV):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om et 10 punkts program for voksenundervisning og folkeoplysning.

(Beslutningsforslag nr. B 30).

Med det fremsatte beslutningsforslag om et 10 punkts program for voksenundervisning og folkeoplysning ønsker forslagsstillerne at give voksenundervisningen en stærkere placering i 80ernes uddannelsespolitik.

Der skal henvises til, at folketinget i 1969 vedtog en lignende folketingsbeslutning om en reform af de grundlæggende skoleuddannelser i form af et 9 punkts program for folkeskolen, se Folketingstidende 1968-69, forhandlingerne sp. 3468, 4364 og 7344, tillæg A sp. 3741, tillæg B sp. 2251 og tillæg C sp. 883.

9 punkts programmet er siden virkeliggjort ved en etapevis gennemførelse, og erfaringerne med en sådan fremgangsmåde er gode.

I 1980 vedtog folketinget en beslutning om ungdomsuddannelserne også i form af et punktprogram, som nu er under gennemførelse, se Folketingstidende 1979-80 (2. samling), forhandlingerne sp. 6193, 7316 og 10974, tillæg A sp. 4105, tillæg B sp. 1513 og tillæg C sp. 575.

Efter forslagsstillernes opfattelse ligger beslutningsforslaget om voksenundervisningen og folkeoplysningen i naturlig forlængelse af de hidtidige initiativer i bestræbelserne

for at udforme og tilrettelægge en sammenhængende, tidssvarende og fremadrettet uddannelsespolitik.

Forslaget er en genfremsættelse af et ligelydende forslag, som blev fremsat første gang den 1. marts 1983.

Den første sag på dagsordenen var:

1) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 10:

Forslag til folketingsbeslutning om fremme af ligestilling mellem kønnene ved udpegning af medlemmer til offentlige udvalg, nævn, kommissioner m.m.

Af Niels Helveg Petersen (RV) m.fl.
(Fremsat 25/10 83).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Statsministeren (Poul Schlüter):

Man kommer ikke uden om det: det går virkelig alt for langsomt i Danmark med at komme væk fra indarbejdede vaner og traditioner, som har lagt det faste mønster, at kvinder kun som sjældne undtagelser udpeges som medlemmer af råd, nævn, udvalg, kommissioner og styrelser og alt, hvad vi har af den slags.

Der har i årevis været arbejdet for en højere grad af ligestilling, men jeg føler trang til at sige uden forbehold i dag, at arbejdet ikke er lykkedes i en rimelig udstrækning. Også min forgænger som statsminister har gennem henstillinger til ministrene og andre tilstræbt en mere brugelig balance i den kønsmæssige sammensætning af udvalgene, men efter min opfattelse har det ført til alt for lidt.

Gennem årene fra 1976 til 1980 voksede kvindernes deltagelse med en så aldeles uacceptabel faktor som 7 promille. Det går kort sagt for langsomt.

I tilfælde, hvor det kan være en absolut forudsætning for deltagelse i nævns- eller udvalgsarbejde, at de pågældende besidder ganske specifikke tekniske kvalifikationer på højt specialiseret niveau, kan man måske finde en tålelig forklaring på, at kvinder i sådanne eksempler er stærkt underrepræsenterede. Men efter den holdning, jeg har til hele

[Statsministeren]

dette spørgsmål, bør man kun acceptere den forklaring, hvor den lader sig udtrykkeligt dokumentere.

I langt de fleste tilfælde er der efter min opfattelse ikke gyldig grund til at opgive eller undlade at finde kvindelige repræsentanter. Igennem de sidste årtier har vi jo oplevet – og det er da en glædelig udvikling, og det var på tide – at titusinder af kvinder erhvervede sig uddannelser og jobkvalifikationer mere og mere på linje med mændene. Det bør naturligvis afspejle sig i kvindernes deltagelse både i det politiske liv og i sagkyndigt udvalgsarbejde.

Når det drejer sig om højere offentlige stillinger, ledende job i erhvervslivet eller formands- og bestyrelsesopgaver i vort righoldige organisationsliv, er kvinderne utvivlsomt stadig i mindretal, men det forhindrer ikke, at man i langt højere grad end frem til i dag vil være i stand til ved besættelsen af udvalg, nævn og kommissioner at finde frem til fuldt egnede og kvalificerede kvindelige deltagere.

Jeg vil i den forbindelse nævne det projekt, som statsministeriet og ligestillingsrådet nu har iværksat, og som går ud på at forhandle med de enkelte ministerier med henblik på at opnå en forøget kvindelig repræsentation i udvalgene. Vi har her i forsommer haft møde med repræsentanter for arbejdsministeriet og for nogle dage siden møde med repræsentanter for undervisningsministeriet med henblik på, at ministerierne skal lægge mere vægt herpå i deres personalepolitik, og vi fortsætter med disse samtaler.

Jeg tror, at en forudsætning for, at udviklingen fremmes, er, at man simpelt hen gør sig ulejlighed og er indstillet på, at opgaven skal lykkes. Derfor vil jeg gerne give udtryk for min varmeste sympati for det radikale venstres initiativ. Jeg synes, øjeblikket er inde til at gøre en væsentlig mere målbevidst indsats for at opnå større kvindelig repræsentation overalt.

Direkte kønskvotering vil jeg ikke anbefale. Jeg tror, det ville blive til stive, matematiske systemer, som alt for let ville modvirke det gode formål.

Derimod synes jeg, det er en udmærket idé at underkaste de norske erfaringer et nærmere studium. Det vil ikke sige, at vi uden videre skal kopiere den norske ordning,

men når man i Norge vitterlig har opnået at få kvindernes deltagelse i offentlige udvalg m.v. til at vokse fra 10,5 pct. i 1973 til 21,8 pct. i 1979, så må der være noget at lære af det norske eksempel.

Jeg vil derfor opfordre til, at det udvalg, som nu skal arbejde videre med det fremsatte forslag til folketingsbeslutning, går grundigt til værks ud fra en decideret positiv holdning. Jeg mener, vi alle vil være vel tjent med at lægge en udvikling til rette, som sikrer os, at vi nu forholdsvis hurtigt opnår væsentlig større deltagelse af kvinder ved udpegnings af medlemmer til offentlige udvalg, nævn og kommissioner.

Helle Degn (S):

285 år kan vi naturligvis ikke vente på at opnå ligestilling i råd, nævn og udvalg, som det offentlige ned sætter. Den opfattelse deler vi i socialdemokratiet med forslagsstillerne, og vi må da også glæde os over statsministerens positive tilsagn.

Den tidligere regering og denne regering har forpligtet sig til aktivt at arbejde for en ligestilling af kvinder og mænd i den politiske beslutningsproces, forpligtet sig ved at tilslutte sig FN's handlingsplan, vedtaget på kvindekonferencen i 1980 i København, og forpligtet sig til at kunne fremvise et fornuftigt resultat i 1985, hvor FN's kvindekonference samles igen.

Fra den socialdemokratiske gruppes side er vi meget opsatte på at få sat skub i udviklingen på dette område, da ligestillingen mellem kvinder og mænd er en del af den lighed og solidaritet, som er vores bærende idé.

Netop i de råd, nævn og udvalg, som ned sættes i offentlig regie, er det vigtigt at få en ligestilling, for her foregår forberedelsen til selve den parlamentariske proces. Derfor er vi optaget af at høre nærmere om og analysere det initiativ, som statsministeriet og ligestillingsrådet igangsatte under den tidligere, socialdemokratiske regering. Er regeringens medlemmer opsatte på at fremme denne proces, hvor ministerierne analyserer deres egen arbejdspladssituation for mål, metoder og en tidsplan for en ligestilling i medarbejderhierarkiet? Seriositeten i denne proces er det vigtigt at få bekræftet, da det jo er de bagvedliggende arbejdspladsproblemer, den ujævne kønssammensætning, der giver den

[Helle Degn]

skæve rekruttering til disse råd, nævn og udvalg. Det samme gælder også for organisationernes vedkommende.

Til forslaget skal knyttes den kommentar, at det er den centralistiske model, man her foreslår, sådan at ansvaret for processen placeres centralt. Når ansvaret placeres centralt, er der naturligvis ingen andre, der påtager sig et ansvar, ud over netop dem, som har fået det pålagt. Det kan godt bremse effekten af forslaget, men lad os se lidt nærmere på det under udvalgsarbejdet.

Den norske model, som man henviser til i bilaget, må jeg lige gøre opmærksom på et blevet revideret i marts 1983, så det er den model, vi skal have som udgangspunkt for vores drøftelser.

En kontrolfunktion, som man lægger op til, koster arbejde og koster penge og skal måske række videre end til kun at omfatte ministerierne, for både amter og kommuner nedsætter jo også offentlige udvalg.

Debatten om positiv særbehandling dukker op under mange former som et markant ønske om ændringer mange steder i samfundslivet. Vi tror, det er meget vigtigt, at hver enkelt institution og arbejdsplads får tilrettelagt en bevidst, skræddersyet og gensidigt aftalt og forpligtende plan for en mere fair fordeling af job, både overordnede og underordnede job.

Socialdemokratiet støtter ideen, som bærer dette forslag, for før vi har lige mange kvinder og mænd i aktieselskabsbestyrelser, i højere offentlige stillinger og i ledende job i erhvervslivet – for ikke at tale om vore mange organisationer – og i folketinget og i vores regering, ja, så længe må vi – som titlen på en bog, ligestillingsrådet netop har præsenteret i Danmark – desværre tale om det ufærdige demokrati.

Gammelgaard (KF):

Det konservative folkeparti er tilhænger af, at kvinder og mænd har lige muligheder, og det er klart vor holdning, at kvinder og mænd skal ligestilles.

Vi giver det radikale venstre ret i, at det er gået for langsomt med ligestillingen. Vi tror, der er noget at lære af det norske eksempel, som vi ønsker at se nøjere på.

Jeg vil gerne gøre opmærksom på, at det er udtryk for en positiv holdning til ligestil-

ling, at f.eks. skatteministeren har nedsat to vigtige udvalg med kvindelige formænd. Jeg tænker her på skattelovrådet og på udvalget om ægtefællebeskatning. Hvad angår det sidste, er der i øvrigt tale om, at $\frac{2}{3}$ af udvalgets medlemmer er kvinder.

Det konservative folkeparti går ind for frihed og er imod tvang. Vi vil f.eks. finde det betænkeligt at pålægge organisationerne, at de skal udpege personer af bestemt køn til udvalg.

Vi vil arbejde positivt og konstruktivt med beslutningsforslaget ud fra det samme ønske som de radikale: at fremme ligestillingen. Vi er ikke sikre på, at det radikale forslag på alle punkter er det rigtige, som også statsministeren var inde på det.

Povl Brøndsted (V):

Jeg mener, vi kan opfatte det radikale forslag som en radikal utålmodighed med hensyn til en større repræsentation af kvinder i mangfoldige af disse offentlige nævn og udvalg. Jeg mener også, at utålmodigheden er forståelig, og fra venstres side deler vi denne utålmodighed. Det er helt utilfredsstillende, at stigningen på 4 år kun er 0,7 pct., og det er også fuldstændig utilfredsstillende, hvis man skal regne frem og sige, at der vil gå 250 år eller mere, inden vi når frem til den ønskede ligestilling.

Der skal være kvinder i disse udvalg, nævn m.v. for at opnå den alsidighed, som ethvert forberedende arbejde til lovgivning må have, for at inddrage den ekspertise, som kvinder sidder inde med, måske i kraft af andre stillingsbesættelser, men også i kraft af en anden måde at opleve væsentlige dele af tilværelsen på.

Der skal ikke være tvivl om, at også vi fra vor side ønsker at fremme en udvikling i retning af ligestilling. Jeg mener ikke, pladserne skal være fordelt helt ligeligt med 50 pct. til hvert køn. Jeg tror, det ville være for firkanter, hvis vi sagde, at der altid skulle være lige mange af hver. Men der må i hvert fald i gennemsnit være en repræsentation af mænd og kvinder, der skaber den ligestilling, som er væsentlig.

Men derfra og så til at lovgive om det er der et spring. Det tror vi fra venstres side ikke vil gavne. Det vil meget let blive kunstigt, det vil blive fortænkt, det vil blive et

[Povl Brøndsted]

forsøg på bare at leve op til nogle regler, uden at der altid vil være den saglige vurdering bag. Jeg mener næsten, at en lovgivning på dette område kunne opfattes som en diskriminering – i nogle tilfælde af mænd, i andre tilfælde af kvinder.

Derimod tror jeg, det er vigtigt, at vi alle sammen inden for vore politiske partier arbejder ganske bevidst med ligestilling i vore forskellige organer. Jeg tror, det er meget afgørende, at vi også fra politisk hold over for de mennesker fra organisationerne, vi træffer, gør opmærksom på, at vi ønsker at få denne ligestilling frem, men det skal vokse op.

Jeg tror, jeg kan trøste de utålmodige radikale med, at udviklingen allerede er godt i gang. Jeg synes, der er sket meget i de forløbne år. Måske ikke mest dér, hvor det er det offentlige, der har skullet udpege personer til udvalg, men når vi ser ud over landet i bestyrelser, i råd. F.eks. har jeg lagt mærke til, når jeg har været ude til menighedsråd, at det er et af de steder, kvinderne er stærkt repræsenteret. Også i skolenævn ser vi, at kvinder er stærkt repræsenteret. Det er meget tit, at man måske dér kunne ønske en modsat kvotering.

Jeg tror, der er en udvikling i gang, og jeg tror, vi skal vente med en lovgivning. Det skal være min trøst til os alle sammen, der lider af utålmodighed, at jeg ikke tror, vi kan undgå, at det i de kommende år vil gå stærkt med at få kvinder ligeligere repræsenteret i de forskellige udvalg og nævn og i øvrigt i alle andre folkelige og valgte organer.

Ebba Strange (SF):

Hr. Povl Brøndsted startede med at fortælle, hvor langsomt det var gået – det står jo i bemærkningerne til det radikale beslutningsforslag – og sluttede med, at det nok skulle komme til at gå hurtigere nu.

Jeg vil godt erklære mig som den første, der blankt slutter op bag de radikales tanker, fordi jeg tror, vi bliver nødt til at gøre noget ekstraordinært, hvis vi vil have sat lidt mere fart i den udvikling, som vi helt åbenbart alle sammen er enige om er gået for langsomt. Vi kan jo ikke udtale os præcist om, hvad der vil ske i fremtiden.

Statsministeren var også meget velvillig og advarede ligesom senere ordførere mod (den

direkte kønskvotering, som ligger i det radikale venstres forslag.

Jeg tror nok, jeg er den eneste her i salen, der repræsenterer et parti, som faktisk kender kønskvoteringsmodellen fra den almindelige, daglige hverdag. Vi har haft den i socialistisk folkeparti siden 1977, når vi har skullet vælge til partiets interne organer. Det er da klart, at i de første par år skabte det nogle problemer. Det skabte problemer af forskellig art, f.eks. at det ikke altid var lige let at finde de kvinder, der kunne fylde op. Efterhånden som vi har levet med den i et par år, skaber den os ingen problemer, og vores erfaring er, at vi har fået en anden form for debat og nogle andre vinkler ind i vores forskellige interne udvalg og grupper. Det har givet præcis den udvidelse og den værdiforøgelse af arbejdet, som vi forventede det ville give, og som jeg med glæde konstaterer at ordførerne i dag også tror det ville give, hvis man indførte det i de offentlige råd, nævn og udvalg.

Vi har også diskuteret i socialistisk folkeparti: hvordan overfører man nogle af disse modeller til det offentlige? Jeg synes, det er en spændende model, det radikale venstre har fundet, nemlig den model, der siger, at når man fra en organisations side skal indstille til et udvalg eller et nævn, så indstiller man to, én af hvert køn, og så er det det organ – altså det ministerium, den kommunalbestyrelse el.lign. – der skal nedsætte udvalget, der så sammensætter det endelige udvalg, råd eller nævn.

Jeg tror, det er en model, der kan bruges, og jeg synes, det er en model, som det kunne være kolossalt spændende at prøve. For det er jo rigtigt, som statsministeren sagde, at i de politiske forsamlinger, folketinget, byrådene, amtsrådene, er det gået rimelig godt. Vi er vel oppe på omkring en fjerdedel kvindelig repræsentation. Selvfølgelig er det ikke nok. Vi skulle gerne nærme os de 50 pct. Men i forhold til så meget andet er det dog gået rimeligt.

Men ser vi os omkring ikke bare i de råd og nævn og udvalg, som vi nævner nu, men også i de organisationer, som bliver bedt om at udpege repræsentanter, så har vi en kolossalt skæv kønsfordeling. Derfor er det nok ikke altid bare af ond vilje, men også fordi det er mænd, der sidder i ledelsen af de organisationer. Her kunne jeg godt tænke mig,

[Ebba Strange]

at man fra folketingets side lagde et pres på organisationerne, idet det også ville betyde, at organisationerne måtte til at tænke sig om, når de sammensatte deres ledelse og deres repræsentation forskellige steder.

Jeg synes, det var et meget spændende og meget interessant sted at tage kønskvoteringen i brug, og jeg vil gerne støtte det.

Selvfølger jeg glad for, at der generelt har været en velvillig holdning over for forslaget fra de andre ordføreres side. Jeg vil godt sige, at kønskvoteringen ikke behøver at fungere stift og ufleksibelt, hvis man giver den lidt luft. Det, vi siger, er: mindst 40 pct. af hvert køn. Det giver altså noget luft. Vi siger ikke 50 pct. dér og 50 pct. dér. Det giver altså en bevægelsesfrihed, som i hvert fald vi har været glade for.

Jeg vil godt slutte med at sige, at der ligger jo temmelig meget politisk magt i de forskellige organer, i hvert fald i dem, der er knyttet til statsadministrationen. Vi ser jo, at meget af det lovforberedende arbejde foregår i disse råd, nævn og udvalg. Vi bliver herovre præsenteret for betænkninger, der er udarbejdet, og lovforslag, som disse organisationer har haft til høring, og så sidder vi og skal tage stilling til det. På den baggrund skal vi være opmærksomme på, at den politiske magt bør have en anden kønssammensætning, end den har i dag.

Brusvang (CD):

Centrum-demokraternes folketingsgruppe hilser det beslutningsforslag, som det radikale parti har fremsat, velkommen. Vi er ganske enige i det formål, man her har beskrevet. Hensigten er god nok.

Men jeg må straks sige, at når man forestiller sig efter beslutningsforslagets indhold, at det skulle kunne gøres ved et enkelt, omfattende lovindgreb, så stiller vi os tvivlende heroverfor. Vi er bange for, at et sådant system vil komme til at virke for stift. Det vil blive nogle alt for stive proceduremæssige rammer, som vil modvirke det formål, som vi trods alt alle også er enige om: at det er de bedst mulige, der skal vælges til de pågældende poster.

Men som sagt: vi vil stille os positivt over for det radikale forslag i udvalgsarbejdet.

Dohrmann (FP):

Jeg forstår ikke, at de radikale kvinder herinde har tilladt, at dette forslag overhovedet bliver fremsat. Efter min bedste overbevisning er det det mest diskriminerende forslag, vi længe har behandlet.

Jeg har selvfølgelig intet imod, at der sidder kvinder i samtlige nævn og kommissioner og andre steder. Jeg ser endda gerne, at der sidder et flertal af kvinder, såfremt de har kvalifikationer til det. Men jeg synes, forslaget er groft over for de kvinder – som der da heldigvis bliver flere og flere af – som arbejder sig naturligt frem. Hvad tror man, de ville sige til, at man eventuelt vedtager et forslag til folketingsbeslutning om, at nu er det altså noget, som man ligesom skal pace frem, hvis jeg må bruge det udtryk, eller kunstigt fremkalde? Derfor tillader jeg mig altså at kalde det groft diskriminerende.

Under alle omstændigheder vil det være således, uanset hvor mange love og forordninger man vedtager herinde, at det fortsat vil være kvinderne, der bliver gravide og føder børnene, og det lægger vel sine naturlige begrænsninger. Det kan ingen være i tvivl om.

Jeg synes som sagt, at det er så groft diskriminerende over for de dygtige kvinder, der findes her i landet, at man burde skamme sig over at fremsætte det forslag.

(Kort bemærkning).

Ebba Strange (SF):

Det med at føde børnene er jo ikke det, kvinderne beskæftiger sig så meget med i disse år, det kan vi se på fødselstallene, og vi lever altså temmelig mange flere år end de år, vi er om at føde børn og fostre dem op, så selv om vi også tager os af den side – og det synes jeg er vigtigt, det vil jeg godt sige – så kan vi godt nå det andet også.

Det, der egentlig kaldte mig herop, var ikke den sidste bemærkning – for den kom, mens jeg var ved at gå herop – det var udtalelsen om kvalifikationer. Den har jeg jo hørt før, når jeg har diskuteret kønskvotering. Jeg vil godt spørge hr. Dohrmann: hvem skal afgøre de kvalifikationer? Hvordan får man lejlighed til at demonstrere, at man er i besiddelse af kvalifikationer? Det vil jeg godt spørge hr. Dohrmann om. Min erfaring er, at det gør man bl.a. ved at få nogle job, som

[Ebba Strange]

stiller nogle krav til én. Jeg taler af egen erfaring.

(Kort bemærkning).

Dohrmann (FP):

Jeg vil da give fru Ebba Strange ret i, at det afhænger af, hvilken tankegang man har, men hvis jeg sad i den situation at skulle udnævne nogle personer, så ville jeg da overhovedet ikke skele til, om det var kvinder eller mænd, jeg ville simpelt hen sætte den pågældende dame eller herre på den plads, som jeg mente at vedkommende var mest kvalificeret til. Jeg tror, danskere efterhånden har et meget, meget afslappet forhold til, om det er en kvinde eller en mand. Det er ud fra den betragtning, jeg siger det.

Jeg synes heller ikke, at man med fuld ret, som vi har hørt nogle har gjort her i dag, ligesom kan antyde, at der bliver diskrimineret. Det gør der måske nogle steder, men jeg tror ikke et øjeblik på, at det forhold, at man vedtager en lov eller en folketingsbeslutning, vil ændre noget som helst. Ligestilling er noget, der skal gro langsomt og naturligt frem. Jeg mener i øvrigt også, at vi alle sammen opdrager vore børn i den retning.

Uanset hvad fru Ebba Strange eller andre mener, så mener jeg, forslaget er diskriminerende, fordi de – og så kan man godt sige: forholdsvis få – kvinder, der er nået op på en topplacering, har gjort det i kraft af deres evner og ikke i kraft af en lovgivning.

(Kort bemærkning).

Ebba Strange (SF):

Jeg fik ikke andet svar på, hvem der skulle afgøre kvalifikationerne, end at det skulle hr. Dohrmann nok, hvis det var ham, der sad i den stol og skulle bestemme, hvordan rådet eller udvalget skulle sammensættes. Jeg vil godt sige, at jeg ikke har fuld tillid til at lade hr. Dohrmann bestemme det alene. Jeg vil stadig væk mene, at kvalifikationer er noget, der kan vurderes forskelligt, og traditionen på dette område – det er jo det, der er vores pointe, hr. Dohrmann – er, at det altid har været mænd, der har siddet og defineret disse opgaver i det politiske liv. Hvis vi som kvinder skal være med til at definere opgaverne og definere opgavernes løsning, så må vi også have mulighed for at være til stede.

Anne Grete Holmsgård (VS):

På sin vis er det en speciel form for skjult – men ikke mindre farlig – kønsdiskriminering, hr. Dohrmann giver udtryk for. Han står heroppe og siger, at det er kvalifikationerne, der skulle tælle, og at hvis det var mig, Dohrmann, der sad i en kommission eller i en eller anden organisation og skulle udpege nogen til et nævn eller en kommission, ville jeg ikke et øjeblik skænke det en tanke, om det var en kvinde eller en mand. Sikke noget væs! Jeg er sikker på, at hr. Dohrmann tænker sådan og sikkert mener, at det er rigtigt, men han ville skele til det område i den ubevidste del af sit baghoved.

Hvis man nu f.eks. foretog det lille tankeeksperiment, at man til en eller anden offentlig stilling fik 50 ansøgere og de alle sammen hed Hans Chr. Petersen og den pågældende myndighed ikke fik lejlighed til at få en personlig samtale med vedkommende, så er jeg ganske sikker på, at der ville blive ansat langt flere kvinder, end hvis man havde mulighed for at se deres navn og rent faktisk få en samtale med dem. For det viser sig jo, når man går ned på de enkelte områder, f.eks. inden for den akademiske verden, og ser på, hvad folk formelt har af kvalifikationer på deres eksamensbevis, at der er ganske mange kvinder, som har kvalifikationer, der formelt er højere end dem, vedkommende mand, der blev ansat, rent faktisk har.

Men arbejdsgiveren skeler til, om det er en kvinde eller en mand; han gør det formentlig ikke af ond hensigt, men han skeler til det og tænker: kan jeg nu være sikker på, at den kvinde, jeg ansætter, vil være lige så god i forhandlinger, vil være lige så offensiv i sin måde at fremføre vores synspunkter her fra virksomheden, fra statsinstitutionen på? Der er så mange tilslørede mekanismer, der fungerer på det område, og i realiteten foregår der en sortering, selv om de fleste mænd formentlig tror, at de ikke sorterer, og helst vil have, at de faktisk ikke gør det, for hvem bryder sig om at stille sig herop eller et andet sted og sige, at man mener, der skal være ulighed på arbejdsmarkedet eller i kommissioner og nævn. Det er der selvfølgelig ingen der gør, og det er der heller ingen der har gjort – ud over hr. Dohrmann, som så forsøger at pakke det ind i noget med kvalifikationer.

[Anne Grete Holmsgård]

Nu er der det yderligere ved kvalifikationer, at det jo ikke er noget, man har sådan gudgivet, det er noget, man udvikler, og man udvikler bl.a. sine kvalifikationer ved at få mulighed for at udøve dem, for at dygtiggøre sig, og det gør man gennem en arbejdsproces. Hvis man ikke får de muligheder, bliver man også diskvalificeret i forhold til andre mennesker, der får dem.

Jeg synes egentlig, det er så indlysende, at man skal have en lovgivning efter retningslinjer som dem, det radikale venstre lægger frem. Man kan diskutere detaljer i det, men retningslinjerne er da glimrende, og i virkeligheden er det på det niveau, hvor man spørger: står vi virkelig i 1983 og diskuterer, om vi skal have en lovgivning, der på et oven i købet utrolig begrænset område sikrer kvinder og mænd lige repræsentation? Det er jo i virkeligheden et lille område, vi taler om, og det er forfærdende at tænke på, at der har eksisteret en kvindebevægelse, som har arbejdet med det, at der sidder et ligestillingsudvalg, og at der foregår en offentlig diskussion om det fuldt rimelige i, det helt naturlige, det indlysende logiske i, at kvinder og mænd skal have ligestilling på alle områder i tilværelsen – og alligevel sækker vi håbløst bagud.

Der er sket ting, bevares, men der er trods alt ikke sket ret meget, når det kommer til stykket, for det er fuldstændig rigtigt, som fru Helle Degn sagde i sit ordførerindlæg, at en af årsagerne til, at der ikke sidder flere kvinder i kommissioner og nævn i dag, er ulighederne på arbejdsmarkedet, hvor kvinderne er fantastisk underrepræsenterede inden for de områder og inden for de stillingskategorier, hvor man har en mulighed for at blive udpeget til langt de fleste nævn eller kommissioner.

Det næste store problem, der kommer, efter at vi – forhåbentlig – får det her gennemført meget hurtigt efter de radikales retningslinjer, er selvfølgelig, hvad vi reelt gør over for de uligheder, der er på arbejdsmarkedet, som er de fundamentale og de helt afgørende. Dér vil jeg gerne påpege en lille ting, som jeg synes er uhyggelig. Arbejdsløshedsstatistikernes billede af, hvad der er sket i løbet af de sidste år, viser, at kvinderne er stærkt overrepræsenterede i den almindelige stigning i arbejdsløsheden. Kvinderne galoperer forud for mændene i arbejdsløsheds-

tallene, og det har ikke noget specielt at gøre med stillingskategorier.

Jeg ved ikke, om vi skal tage disse problemer op i forbindelse med en decideret folketingsdebat herinde, eller hvordan vi skal gøre det, men jeg finder egentlig, at det er akut, at vi får en diskussion om den ulige stilling på arbejdsmarkedet mellem kvinder og mænd, både på almindeligt niveau og inden for de ledende stillinger, hvilket bl.a. var det, fru Helle Degn var inde på i sit indlæg. Jeg er stadig væk uforstående over for, hvorfor de af de borgerlige ordførere, som i princippet har tilsluttet sig, at der selvfølgelig skal være ligestilling også inden for kommissioner og nævn, vender sig imod et lovforslag. Hvad er egentlig problemet med at prøve det? Giv det en chance, og kom med kritikken bagefter, hvis man ikke kan udmønte den mere end i de meget abstrakte termer, man er kommet med.

Arne Bjerregaard (KrF):

Vi er på en måde ganske enige med de radikale i, at det var ønskeligt, at vi havde en jævnere fordeling imellem kønnene i kommissioner og råd osv. På den anden side er vi som på så mange andre områder altid bange for at bruge magt for at skabe lighed, bange for at bruge magt for at skabe det, som visse kalder demokrati, for i det øjeblik vi gør det, modarbejder vi sådan set det, vi står for, nemlig selve demokratiet. Vil man have frihed og frihedens mulighed og dermed også valgets mulighed, må man ofte acceptere, at valgets mulighed, som vi giver andre, ikke giver det resultat, som vi kunne ønske, og hvis vi ikke vil acceptere det resultat, som friheden og valgets mulighed giver, sætter vi os ud over demokratiets grænser. Det er et samfundsmæssigt problem, og nogle kan selvfølgelig sige, at det lyder lidt filosofisk, men filosofien er jo netop demokratiets forudsætning.

Jeg kan give et konkret eksempel: der er mange, der synes, at dette folketing ikke er sammensat, som det skulle være, og så er der nogle, der finder ud af, at demokratiet er for vidtstrakt, og så skal de radikale og vi og nogle andre små udslettes, for vi skal have en spærregrense på 5–10 pct. Altså: man tør ikke acceptere friheden fuldt ud, og så må man sætte nogle grænser. Det er det pro-

[Arne Bjerregaard]

blem, jeg mener vi står over for her: på den ene side ønsker vi, at der skal være samme repræsentation, på den anden side har vi frihedens væsen at tage hensyn til.

Det lyder meget godt, når fru Helle Degn siger: nu er der gået så mange år, men demokratiet er ganske ufærdigt, og da demokratiet er ufærdigt, må vi komme med magten og sige: så skal vi sandelig sørge for, at demokratiet kommer til at fungere, som vi ønsker det skal fungere.

Dér er jeg nødt til at sige: prøv dog at tænke på, om det ikke var bedre at skabe den holdning i befolkningen, den holdningsændring, den forståelse for, at det er vores forpligtelse ud fra demokratiets væsen at prøve på at skabe respekt for det enkelte menneske uanset dets køn, uanset dets stade i samfundet osv.! Det er det, der er forudsætningen for et sandt demokrati og forudsætningen for at fastholde den frihed, som er demokratiets forudsætning.

Hvis man f.eks. gør dette her, som kan være meget positivt, får man let noget sterilt, men hvis man derimod vovede det andet og stadig væk prøvede på at skabe en folkelig forståelse for, hvad der er demokratiets væsen, så kunne man i stedet få et samarbejde i et fællesskab, et levende fællesskab imellem kønnene i de forskellige kommissioner, råd osv., og så ville dette ting måske også se ganske anderledes ud.

Jeg er nødt til at prøve på at se det fra den synsvinkel. Jeg vil ikke sige, at vi totalt vil afvise de radikales forslag som et forsøg, men foreløbig må jeg gå imod det ud fra en frihedstanke.

Niels Helveg Petersen (RV):

Jeg er i den situation, at jeg kan rette en tak til et stort flertal af ordførerne for modtagelsen af forslaget; med undtagelse af hr. Dohrmann – som jeg vender tilbage til – og hr. Arne Bjerregaard var der ingen af ordførerne, der ikke kunne tilslutte sig intentionerne bag forslaget, den grundholdning, at det er gået for langsomt, og at en mere ligelig repræsentation af kvinder i offentlige råd, kommissioner m.v. bør kunne gennemføres og bør kunne gennemføres meget hurtigt.

Jeg er i øvrigt glad for, at partierne helt overvejende har valgt mænd som ordførere i dag. Man kunne have frygtet, at det var gået

i dag, som det så tit er gået, når man har diskuteret ligestilling, nemlig at det er et af de områder, hvor kvinderne 100 pct. dominerer debatten. Det er forkert, for ligestillingsproblemerne i denne sammenhæng er i allerhøjeste grad et samfundsanliggende, et anliggende for alle i samfundet og derfor også for mænd. Så jeg synes, det i sig selv er udtryk for en rigtig holdning, at partierne har ladet sig repræsentere ved mænd, selv om jeg på ingen måde har været ked af de kvindelige ordførere, som har givet tilslutning til forslaget.

Ingen vil vist fortænke mig i, at jeg retter en særlig tak til statsministeren for hans indlæg, fordi statsministeren i sin modtagelse af forslaget, synes jeg, gik meget langt i retning af at slå fast, at det ikke er lykkedes tilstrækkelig godt for os på dette område, at der ikke er nogen gyldig grund til, at det ikke skulle kunne lykkes meget bedre og hurtigt, og med varm sympati tilsluttede sig den grundlæggende holdning i forslaget.

Det vil jeg gerne takke for, og når ikke alene statsministeren, men også den i regeringen ansvarlige for sagen udtrykker sig med så stor varme om intentionerne, synes jeg også, det lover godt for, at vi kan nå et resultat på grundlag af det forslag, vi har fremsat.

Hvorledes man helt konkret skal gribe sagen an, er jo ikke klar efter behandlingen i dag; man må sige, at intentionerne i forslaget er blevet godt modtaget, men man må nok retfærdigvis også sige, at selve den konkrete udformning i lovsform og den model fra Norge, som er fremhævet, ikke uden videre har fundet tilslutning, men nu skal drøftes grundigt i et folketingsudvalg med henblik på at finde frem til en præcis model for, hvorledes vi i praksis skal nå de mål, som et stort flertal tilslutter sig.

Jeg ser frem til udvalgsarbejdet med stor forventning og regner med, at vi kan nå frem til et resultat, der betyder, at der efter behandlingen af dette forslag til folketingsbeslutning vil tegne sig en situation, hvor kvinderepræsentationen i de kommende år vil stige markant.

Det radikale forslag er ikke i klassisk forstand et forslag om kønskvotering. På ét punkt er det, idet det slås fast, at der i samtlige udvalg skal være repræsentation af både kvinder og mænd, men forslaget lægger tyng-

[Niels Helveg Petersen]

den dér, at der ved indstillinger skal ske en indstilling af dobbelt så mange kandidater, som der skal udpeges, for at den endeligt udpegende myndighed skal have en fair mulighed for at vælge blandt begge køn. Værdien af den konstruktion, har det vist sig i Norge, er den, at det tvinger organisationer og myndigheder i alle led til at tænke dette problem igennem forud for indstillingen. Det er det, der er det positive ved det, for jeg tror, at det alt for ofte går sådan, at man af ren og skær vanetænkning udpeger mænd; man tvinges ikke til at overveje den køns-mæssige sammensætning, og det vil dette forslag føre til at man gør.

Jeg må sige til hr. Arne Bjerregaard, at jeg ikke kan se, at det er noget indgreb i nogen frihed at tvinge offentlige myndigheder til at gennemtænke, om der ikke også findes velegnede kvindelige kandidater. Der er ikke tale om, at man hermed tager stilling til udpegningen, der er alene tale om, at man tvinger offentlige myndigheder til at tænke sig om. Det er, vil jeg da sige også til fru Helle Degn, ikke nogen centralistisk model. Det er netop decentralt, for det tvinger de enkelte styrelser og offentlige myndigheder til at tænke dette igennem. Det er sådan set ikke centralisme, men vil forplante sig ud i de enkelte styrelser og organisationer, og det er det, der er hovedsigtet med forslaget.

Som sagt er jeg på mit partis vegne meget glad for den modtagelse, forslaget har fået. Jeg ser frem til, at vi kan nå et resultat under udvalgsarbejdet, som i praksis vil føre til en markant stigning af kvinderepræsentationen i de kommende år. Det er der i hvert fald en politisk vilje til her i salen. Nu drejer det sig om at finde de rigtige, skal vi sige håndtag at gennemføre det med, og det håber jeg vi kan tale os frem til under udvalgsarbejdet.

I øvrigt kan jeg ikke dy mig for at sige noget til hr. Dohrmann, som konstaterer, at det jo stadig væk er kvinderne, der føder børn. Ja, det vil jeg ikke bestride, men det er dog ikke normalt i hvert fald, at forplantningen foregår uden mandlig medvirken. Med en enkelt bibelsk undtagelse er forplantningen faktisk et af de få menneskelige områder, hvor kønskvoteringen er fuldt gennemført.

Helle Degn (S):

Jeg vil kun gøre den ene bemærkning, at jeg synes, det er glædeligt, at vi i dag har kunnet konstatere, at der er et flertal og også et mageligt flertal med statsministerens udtalelser og regeringens tilsagn om, at der nu aktivt skal lægges nogle forslag på bordet, som vi kan forholde os til.

Jeg synes, det er lidt beklageligt, at det fra venstres side bliver udtrykt som en uafvendelig udviklingsproces, som vi desværre ikke kan undgå, og jeg tror, at mange af de kvinder, som jeg har et udmærket samarbejde med også i venstres ligestillingsudvalg, og andre aktive kvinder i venstre vil være ked af, at det bliver formuleret under den form. Jeg synes, det er en kedelig måde at forholde sig til en fornuftig udviklingsproces på, som jeg synes der ligger noget godt i, og det er derfor, jeg mener, at demokratiet kan blive kompletteret, kan blive færdigudbygget ved, at mænd og kvinder i lige stort omfang deltager i de politiske beslutningsprocesser.

Povl Brøndsted (V):

Jeg er meget ked af, at fru Helle Degn opfatter ordet »uafvendelig« som noget negativt båret. Jeg mener i høj grad, det er en udvikling, som er i gang, og som vi heldigvis ikke kan bremse. Jeg tror ikke, vi behøver at foretage kunstige indgreb, for den er uafvendelig, den vil komme i kraft af hele den åbenhed, den styrke, som kvinder har vist i det arbejde, hvor kvinder har været med. Derfor er den uafvendelig i en meget positiv forstand.

Dohrmann (FP):

Jeg ville egentlig gerne spørge forslagsstillerne, fru Helle Degn m.fl., om de nogen sinde har diskuteret dette her, når de har været ude til møder på skoler og lignende steder, og hørt, hvad de unge mennesker siger til det. Jeg er helt sikker på, at såvel drengene som pigerne vil vende sig 100 pct. imod et forslag af denne karakter. Dette forslag er udarbejdet – uden at genere nogen – af midaldrende forslagsstillere, som er født og opvokset i ungdomsoprørets tid. Det er helt ude af trit med virkeligheden, og det burde som sagt ikke have været fremsat, for det, man her stiler efter og har nedfældet, vil gro helt naturligt op af sig selv.

[Dohrmann]

Der står oven i købet i pkt. 6, at det skal forelægges ligestillingsrådet. Ja men herregud, tror man da virkelig, at ligestillingsrådet er noget, den almindelige dansker – og jeg tillader mig at sige danske kvinder – identificerer sig med? Nej, Vorherre bevare mig vel . . .

Formanden:

Det er ikke tilladt

Dohrmann (FP):

Undskyld, det var en fortalelse.

De personer, der sidder i ligestillingsrådet og den slags steder, er slet ikke i tråd med den almindelige kvinde, som vi da heldigvis kender ude omkring i landet, så at begynde at forelægge den slags ting for ligestillingsrådet, er simpelt hen lige så meget ude af trit som selve forslaget.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til det politisk-økonomiske udvalg. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Op-hold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

2) Første behandling af lovforslag nr. L 74:

Forslag til lov om ændring af lov om forsikringsvirksomhed.

(Fremsat 16/11 83).

Sammen med denne sag foretoges den under punkt 3 på dagsordenen opførte sag, nemlig:

3) Første behandling af lovforslag nr. L 73:

Forslag til lov om ændring af lov om tilsyn med pensionskasser.

(Fremsat 16/11 83).

Lovforslagene sattes til forhandling.

Forhandling

Svend Andersen (S):

Forslagene har to formål: det ene er at forenkle og gøre det nemmere for forsikringsselskaber og pensionskasser at anbringe deres frie midler i risikovillig kapital i erhvervsvirksomheder, det andet er at øge grænserne for, hvor meget der må investeres.

Vi kan tilslutte os disse intentioner. Men det er interessant at bemærke den udvikling, der er sket i de borgerlige partiers indstilling til disse forhold. Vi erindrer jo alle sagen imod PKA, og da den kom frem, var der ingen grænser for den forargelse, de borgerlige partier og den borgerlige presse viste over for dette, at forsikringsselskaber og pensionskasser tilsammen skulle kunne have mere end 20 pct. af aktiekapitalen. Der blev talt om, at det var socialisering ad bagvejen, og at grænserne for, hvor meget der måtte investeres, skulle sættes ned.

Det var heller ikke blide ord, der dengang blev sagt om de socialdemokrater, som udtalte sig positivt om den gældende ordning. Nu er det spændende at se, om det er et forlig imellem venstre og regeringen, der gør, at vi får disse forslag. Men vi kan jo alle sammen blive klogere – også regeringen – og vi må håbe, at det smitter af på andre områder.

Ændringen af § 135 betyder, at grænsen for, hvor meget der må investeres af det enkelte selskab, forhøjes fra 20 pct. til 25 pct., og det finder vi er noget positivt. Det samme gælder fjernelsen af 15 pct.s grænsen for investering i et enkelt selskab. Men så indføres der til gengæld i § 6 nogle regulerende foranstaltninger, hvor der vel egentlig er tale om en indskrænkning, når det drejer sig om flere forsikringsselskaber eller tværgående pensionskasser, der går sammen om investering, og også dér, hvor der utilsigtet opnås et flertal, eller hvor flere ved utilsigtede tilfældigheder får mulighed for at udøve en medbestemmende indflydelse.

Når man søger at sammenfatte de ting, må man få det indtryk, at industriministeren virkelig har forsøgt at forene tre ting: behovet for, at der tilføres mere risikovillig kapital til erhvervslivet, nødvendigheden af at sikre de pensionsbestemte midler og angsten for, at beslutningsprocessen skal blive flyttet fra de